

Pensioenen in Europees verband

Falco Valkenburg (1960) studeerde actuariële wetenschappen in Amsterdam. Hij werkte bij ABN Amro en actuariel bureau J.A.W. Hammer en van 1998 tot 2012 voor Towers Watson. Daarna vestigde hij zich als zelfstandig actuaaris. Sinds 1999 is hij verbonden aan de Actuarial Association of Europa, waar hij nu voorzitter is en eerder diverse commissies leidde. Hij is vicevoorzitter van de Occupational Pensions Stakeholder Group van EIOPA. Valkenburg vervult bestuurs- en toezichtfuncties bij de pensioenfondsen PWRI, Mars, bpfBouw, Openbare Bibliotheken en United Pensions (België). Verder is hij lid van de Commissie van Beroep van het Kifid. In 2014 was hij Actuaaris van het jaar. Valkenburg is getrouwd en heeft twee kinderen.

Falco Valkenburg is al twintig jaar op Europees niveau bezig met pensioenen en verzekeringen. Sinds oktober is hij voorzitter van de Actuarial Association of Europe. "Nederland verzuimt de voortrekkersrol te spelen in de pensioendiscussie."

Dat Falco Valkenburg voorzitter zou worden van de Actuarial Association of Europe (AAE) was geen verrassing. Hij was al vicevoorzitter, en die worden bij de AAE standaard na een jaar voorzitter. Over een jaar treedt hij af en wordt hij 'immediate past chairperson'. De korte zittings-termijnen zijn politiek ingegeven; zo kan elk van de 36 aangesloten landen van de AAE een keer de voorzitter leveren. Het blijft tenslotte Europa, waar alles geven en nemen is.

Dat diplomatieke spel is doorgaans niet erg besteed aan Nederlanders. Valkenburg gedijt er echter in. Naast zijn verschillende rollen op vrijwillige basis bij de AAE is hij vicevoorzitter van de Occupational Pension Stakeholders Group van EIOPA. Een kenner van Europa dus. Het doet hem pijn om te zien hoe Nederland de afgelopen jaren Europees op pensioengebied heeft geopereerd. Als remmer van de discussie in plaats van aanjager.

"We laten ons in Nederland onnodig gek maken als het om Europese regelgeving gaat. EIOPA-voorzitter Gabriel Bernardino heeft mij wel eens gezegd dat er met IORP II in Nederland eigenlijk niets zou hoeven veranderen. Maar als er dan zo'n Europese richtlijn ligt, raken wij in paniek. Toezichthouder en fondsen. We willen alles in regels dichttimmeren. Daar zouden we veel relaxter mee kunnen omgaan."

Nederland is bang dat Europese regelgeving ons pensioenstelsel – weer gekozen als beste stelsel ter wereld – aantast. Is die vrees onterecht?

"Die vrees leeft vooral in de Nederlandse politiek. 'Niet te veel macht voor Brussel.' Pieter Omtzigt trok zelfs de gele kaart tegen de aanpassing van de IORP-richtlijn. Terwijl die voor een groot deel gaat over zaken die in Nederland al goed zijn geregeld. De invulling van sleutelfuncties is een mooi voorbeeld. De auditfunctie is nieuw, maar voor risico en actuaariaat hebben we die al lang in Nederland. De holistische balans die Europa wil... hebben wij al met het FTK.

In risicomangement en governance loopt Nederland voorop. Dat wordt in Europa erkend. Maar in plaats dat we de voortrekkersrol vervullen in de pensioendiscussie, zeggen we overal 'nee' tegen. Het gevolg is dat andere landen de inhoud van IORP gingen bepalen. Dan denk ik: zorg dat je aan tafel zit en meepraat."

Nederland was vooral benauwd dat de Solvency II-eisen voor verzekeraars ook voor pensioenfondsen zouden gelden.

“Een kopie van Solvency II voor de pensioenen was nooit de bedoeling. Het ging om de denkbeelden erachter. Solvency II had voor de Nederlandse pensioenen helemaal niet zoveel hoeven betekenen. In plaats van de 99,5% zekerheid voor verzekeraars, had je de 97,5% kunnen nemen die wij al hebben. Dan zijn geen extra buffers nodig.”

Achteraf kun je constateren dat we met meer Europese harmonisatie misschien beter af waren geweest. Nu klagen we dat we een rekenrente hebben die beduidend lager is dan het Europees gemiddelde.

“Ik denk dat we met Solvency II een hogere rekenrente hadden gehad. In die zin hebben we onszelf in de voet geschoten. Destijds waren we bang voor te hoge buffers en we spraken schande van België, dat zo'n hoge rekenrente hanteerde.

Met het 'njet' tegen Solvency-eisen hebben we onszelf geïsoleerd. Met het PEPP (Pan-European Personal Pension Product) is het min of meer hetzelfde gegaan. Daar hebben we onszelf ook buitenspel gezet.”

Waarom stellen we ons zo op?

“Het is deels arrogantie. We vinden onszelf erg goed. Wij hebben het beste stelsel, dus wij hoeven niet met anderen te overleggen. We zijn bang dat Brussel onze pensioencontracten gaat bepalen. Maar pensioencontracten zijn een nationale zaak. IORP II gaat 'slechts' over de uitvoering, en legt daarin minimumnormen op. In Nederland redeneren we: wij hebben het goed voor elkaar en leggen vervolgens iedereen onze eisen op. Daarom komen er ook geen buitenlandse pensioenen naar Nederland. Buitenlandse partijen vinden de Nederlandse regels te strikt. Hoezo, vijf modellen voor governance? Wat als je iets anders wilt?

In België doen ze dat handiger. Daar hanteren ze de minimumeisen van IORP II en daarbinnen is veel mogelijk. Je kunt in een Belgisch fonds de Engelse governance hanteren, of de Nederlandse rekenrente. Die flexibiliteit spreekt aan.”

WE ZIJN BANG DAT BRUSSEL ONZE PENSIOENCONTRACTEN GAAT BEPALEN

Hoe kijkt Brussel aan tegen de Nederlandse rekenrentediscussie?

“De rekenrentediscussie speelt overal. Het is in heel Europa een beladen onderwerp. Dat zie je nu ook bij de stresstest van EIOPA. Veel landen zijn tegen een risicovrije rekenrente voor pensioenfondsen, omdat ze dan ineens veel slechter scoren. Groot-Brittannië rekent met een verwacht rendement, maar belooft een vast pensioen én indexatie. Dat kán dus niet. De werkelijke dekkingsgraad ligt daar eerder op 50% à 60%, maar dat zien de deelnemers niet. Bij zo'n stresstest wordt dat duidelijk. Daar hoeft Nederland zich dan weer geen zorgen over te maken. Onze rekenrente is voor een cdc-stelsel eerder te laag.

Overal in Europa zijn pensioentekorten. Als je dan de risicovrije rekenrente gaat hanteren, worden die tekorten pijnlijk zichtbaar. Dan gaat het over tientallen of honderden miljarden. Daar duiken de media op en dan kom je er nooit uit. Ik heb in de AAE een paar jaar geleden voorgesteld om niet uit te gaan van rekenrente, maar van toekomstige

kasstromen. Hoeveel jaar kun je nog blijven uitbetalen? Natuurlijk, voor een deel is dat het probleem verplaatsen, maar je bent af van dat contant maken naar nu. Door het probleem in stukken te knippen, maak je het kleiner, en dat maakt oplossingen eenvoudiger. Die immense bedragen maken het bijna onoplosbaar en wekken ten onrechte de indruk dat het om een acuut probleem gaat. Door in kasstromen te denken, kun je misschien uit de impasse komen.”

DOOR IN KASSTROMEN TE DENKEN, KUN JE MISSCHIEF UIT DE IMPASSE KOMEN

Hoe moet het dan met de toezeggingen die in het verleden zijn gedaan en niet kunnen worden nagekomen?

“We hebben onszelf veel te lang rijk gerekend. Misschien moeten we een soort waarheidscommissie inrichten om uit te zoeken hoe dat is gekomen. Welke denkbeelden lagen daaraan ten grondslag, en waarom is het nu anders? En vandaaruit de oplossing bedenken. Anders lopen we vast in allerlei juridische toestanden over wat van wie is.”

Stelt Nederland zich inmiddels wat meer op als voortrekker in Europa?

“Niet echt. Maar nogmaals, het is vooral de politiek. Inhoudelijk kunnen we prima met elkaar overweg en worden wij, en ons stelsel, serieus genomen. Na de Brexit is Nederland het grootste DB-land binnen de Unie. Dan moeten we echt de discussie willen beïnvloeden.”

In welke mate is harmonisatie op pensioengebied wenselijk binnen de Europese Unie. Nu zijn bijvoorbeeld pensioenleeftijden per land verschillend.

“Terecht, omdat de levensverwachting ook heel verschillend is. Je kunt wel nadenken over een soort harmonisatie van de resterende verwachte levensduur bij pensionering. Daar kun je een actuaireel referentiepunt voor bedenken. Bij een te lage pensioenleeftijd ontstaat er een gat in de begroting van een land. En daar kunnen andere Europese landen dan voor opdraaien. Daarom pleit de Europese Commissie ervoor dat landen een systeem hebben waarbij de pensioendatum meebeweegt met de levensverwachting. Neem Frankrijk. Dat omslagstelsel is niet houdbaar. Daar mag de EU in directe zin niets van vinden, maar wél via de begrotingsregels.”

En harmonisatie op financieel terrein?

“Daar kun je ook meer Europees regelen. Het is niet gek als er meer gelijkheid komt in de kapitaaleisen bij pensioenen. Dat eenzelfde soort toezegging in het ene land even veel waard is als in het andere, lijkt me logisch.”

Wat is de rol van de AAE in Brussel?

“We zitten er voor het welzijn van de samenleving, vertaald naar de belangen van de deelnemer. Wij moeten ervoor zorgen dat het voor de deelnemer begrijpelijk en transparant blijft. Neem IORP II. In het pensioenoverzicht voor de deelnemer moest de 'best estimate' worden genoemd. Het Europees Parlement dacht dat de hoogste uitkomst was en wilde daarom ook een worst case scenario opnemen. Wat natuurlijk raar is. 'Best estimate' is het meest waarschijnlijke scenario, 'worst case' is het scenario waarin je al je geld kwijtraakt. En dat is niet heel

waarschijnlijk. Wij hebben gepleit voor het opnemen van drie scenario's: 'best estimate', 'unfavourable' en 'favourable'. Uiteindelijk is het geworden: best estimate en unfavourable. EIOPA ziet toch ook graag het favourable scenario opgenomen.

Wij zijn geen lobbyclub, behalve dan voor de functie van actuaaris. Daar hebben we de afgelopen jaren onze grootste succes geboekt: dat de actuariële functie bij Solvency II ook door een actuaaris wordt uitgevoerd. Bij IORP II zijn we daar helaas niet in geslaagd op Europees niveau. Daar moet het in nationale regelgeving worden vastgelegd.”

GEEF DE DEELNEMER MEER INVLOED OM DAT GELD TE BESTEDEN

Je maakt je persoonlijk sterk voor 'genuine wealth'. Wat bedoel je daar precies mee?

“De puur financiële benadering van welvaart is te beperkt. 'Het bbp gaat al decennia alleen maar omhoog. Fantastisch, denk je dan. Maar dat stijgende bbp levert al een tijd niet meer geluk op voor de inwoners. We kunnen pensioen technisch en financieel perfect regelen, maar is dat hetzelfde als een aangename oude dag in een prettige samenleving, die je bij voorkeur ook nog wat mooier maakt?

De afstand tussen pensioen en de deelnemer is groot geworden, omdat de deelnemer zich niet meer betrokken voelt. Dat moet veranderen.

Geef de deelnemer meer invloed om dat geld te besteden. Laat hem een hypotheek afsluiten bij zijn pensioenfonds. Of zonnepanelen kopen. Misschien moet het pensioenfonds voor verpleeghuizen zorgen in zijn woonomgeving. Laat de deelnemer zien wat er voor nuttige dingen met dat geld gebeuren, voor hemzelf, voor de samenleving. Het gaat nu allemaal veel te hoog over.”

Je hebt een jaar als voorzitter van de AAE. Wat staat er op de agenda?

“Er speelt nu een aantal zaken. De review van Solvency II, de implementatie van IORP II en PEPP. De stresstest van EIOPA voor pensioenfondsen. Dat volgen we allemaal.”

Is er nog iets concreets dat je zelf wil bereiken?

“We zijn bezig met een Europese actuariële climate index. Die moet de klimaatopwarming tastbaarder maken. Nu praten we over een gemiddelde opwarming die we op 1,5 graden moeten houden. Dat zegt mensen te weinig. Wij willen die opwarming laten zien aan de hand van afwijkingen in temperatuur, neerslag, wind. Juist door extremen te meten in plaats van gemiddelden. Dat zijn namelijk de dingen die mensen herkennen, onthouden. Wij kunnen laten zien in hoeverre extreme weersomstandigheden vaker voorkomen en samenhangen met de klimaatopwarming.” ■